

Ба Шурои диссертатсионии
6D.KOA-019 назди Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон (734025, ш.
Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)

Т А Қ Р И З И

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Шарифзода Шарифбек Мурод дар мавзӯи «Пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08. - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва кримнология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Мавзӯи диссертатсияи Шарифзода Шарифбек Мурод ба яке аз масъалаҳои муҳими илми ҳуқуқи ҷиноятӣ «Пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бахшида шудааст.

Мавзӯи баррасишавандаи муаллиф хусусияти маҷмӯӣ дошта, омилҳои номатлуби он на балки Ҷумҳурии Тоҷикистон, балки тамоми кишварҳои ҷомеаи ҷаҳониро фаро гирифтааст. Ҳарчанд атрофи ин масъала таҳқиқотҳо мавҷуд бошанд ҳам, аммо маҳз мавзӯи пешгирии он, яке аз масъалаҳои муҳими ҷомеа ба ҳисоб меравад.

Рисоли илмӣ муаллиф дар самти пешгирии коррупсия аз дигар таҳқиқотҳои илмӣ фарқ намуда, дар он назари хосси эҷодӣ ифода ёфтааст, ки ин ба бартараф намудани як қатор холигиҳо дар илми ҳуқуқшиносии Тоҷикистон метавонад, мусоидат намояд. Дар рисола ба самтҳои асосии илмӣ ва такмили қонунгузори бахши ҳуқуқӣ - ҷиноятӣ аҳамияти хос дода шудааст, ки дар замони муосир ҳамчун кори илмӣ-назариявии мубрам ба ҳисоб меравад.

Дар даврони навсозии кишвар коррупсия доимо дар ҳолати афзоиш мебошад. Бинобар ин яке аз самтҳои асосии сиёсати давлат дар соҳаи таъмини амнияти давлатӣ ва ҷамъиятӣ, такмили танзими меъёри ҳуқуқии пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия мебошад.

Муаллиф оид ба ин масъала иқтибос аз суҳанрониҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оварда, коррупсияро яке аз зухуроти номатлуб ва барои ҷомеа хатарнок ҳисобида, пешгирӣ ва муқовиматро дар ин самт вазифаи асосии мақомоти давлатӣ, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҳар як сокини кишвар арзёбӣ намудааст.

Диссертатсия аз муқаддима, 2 боб, шаш зербоб, хулоса, номгӯи адабиётҳои илмӣ дар маҷмӯъ аз 227 саҳифа иборат буда, кори мустақили

илмӣ-тахассусӣ ба шумор рафта, натиҷаи он метавонад барои рушди илм ва қонунгузории ҷинойтӣ заминаҳои заруриро фароҳам оварад.

Дар муқаддима аҳамиятнокии мавзӯи диссертатсия асоснок карда шуда, сатҳи омӯзиши он, мақсаду вазифаҳо, объект ва мавзӯи таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологӣ, заминаҳои меъёрӣ, асоси эмперикӣ, навгонӣ ва муқаррароте, ки ба ҳимоя пешниҳод мегардад, тавсиф гардида, аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсия муайян карда шуда, ҳамзамон тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, саҳми шахсии довталаб, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия пешбинӣ карда шудааст.

Боби якуми диссертатсия – «**Асосҳои назариявӣ ва амалии муқовимат бо коррупсия**» ном дошта, аз се зербоб иборат аст, ки дар онҳо таърихи пайдоиш ва инкишофи падидаҳои коррупсия ва муқовимат бо он, мафҳуми коррупсия тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, асосҳои ҳуқуқии муқовимат бо коррупсия таълиф гардидаанд.

Дар зербоби аввали боби якум, ки «Таърихи пайдоиш ва инкишофи падидаи коррупсия ва муқовимат бо он» ном гирифтааст, муаллиф таърихи коррупсия, рушди қонунгузории ҷинойтиро вобаста ба коррупсия таҳлил намуда, қайд намудааст, ки ҷавобгарии ҷинойтӣ барои ҷинойтҳои коррупсионӣ аз замонҳои қадим ҷой дошт, аммо заминаи асосӣ барои қабули КҶ ҚТ амалкунанда асосан дар замони Шӯравӣ гузошта шудааст. Дар ин давра чораҳои нисбатан сабуки ҷазо, барои ҷавобгарии вазнини ҷинойтӣ ва таъини ҷазои қатл ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳои махсусан вазнинкунанда иваз карда шуданд, ки ин тадбирҳо ба сатҳи ҷинойтҳои коррупсионӣ дар кишвар таъсири ҷиддӣ нарасонданд. Инчунин зикр намудааст, ки бори аввал тафрикаи ҷавобгарии ҷинойтӣ вобаста ба андозаи гирифтани пора танҳо дар Кодекси ҷинойтии соли 1998 инъикос ёфта, гирифтани пораро ба маблағҳои содда, назаррас, калон ва махсусан калон ҷудо намудааст.

Дар зербоби дуюми боби якум «**Мафҳуми коррупсия тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон**» ном гирифта, диссертант қайд менамояд, ки коррупсия як зухуроти иҷтимоӣ аст ва дар тамоми ҷаҳон чи дар давлатҳои мутаррақӣ ва чи дар давлатҳои рӯ ба тараққӣ новобаста аз соҳти идоракунии давлатии онҳо паҳн гаштааст. Ҳаҷм ва паҳншавии коррупсияро пеш аз ҳама ба хусусиятҳои миллӣ, шакли сиёсӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ва шароитҳои ҳуқуқии ин ё он давлат рабт додааст. Ба ақидаи муаллиф коррупсия дар тамоми шохаҳои ҳокимият, хусусан шоҳае, ки бо ҷинойткорӣ мубориза мебарад, воқеан хавфи зиёд дорад. Дар ин зербоб муаллиф оид ба таърифи коррупсия назари худро баён карда, қайд намудааст, ки дар ин таъриф мафҳуми ғайриқонунӣ расонидани

хизматрасонӣ маҳдуд гардидааст ва ба он иловаҳои дахлдоро пешниҳод намудааст.

Зербоби сеюми боби аввал – **«Асосҳои ҳуқуқии муқовимат бо коррупсия»** ном дошта, дар он қонунгузори амалкунанда ва байналмилалӣ дар самти муқовимат бо коррупсия таҳлил карда шудааст. Дар рисолаи илмӣ муаллиф қайд намудааст, ки рӯйхати санадҳои дар қонун овардашуда ба пуррагӣ дарҷ нагардидаанд, зеро санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳо, аз ҷумла Кодекси ҷиноятӣ, Кодекси муҳофизати ҷиноятӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии Президент ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои ҳуқуқии дигар мақомотҳои давлатӣ заминаи умумии ҳуқуқии мубориза бо коррупсияро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳанд. Бинобар ин ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба коррупсия» аз 7 августи соли 2020, таҳти №1714 илова намудани санадҳои қайдгардидаро ба рӯйхат ба мақсад мувофиқ шуморидааст.

Боби дуюми диссертатсия – **«Сабаб, шароитҳои содир кардани ҷиноятҳои коррупсионӣ ва масоили пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ»**-ро дар бар гирифта, аз се зербоб иборат аст.

Дар зербоби аввал – **«Сабаб ва шароитҳои содир гардидани ҷиноятҳои коррупсионӣ»** сабабҳои умумии иҷтимоӣ ва сабабҳои махсуси криминологӣ содир гардидани коррупсия мавриди таҳлил, баррасӣ ва хулосабарорӣ қарор гирифтааст.

Ба ақидаи муаллиф омӯзиши сабабҳои содиршавии ҷиноятҳои коррупсионӣ нишон медиҳад, ки ин номгӯи ҷиноятҳо ба монанди дигар ҷиноятҳо вобаста ба омилҳои криминогенӣ, ба сабабҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ, сиёсӣ, ташкилӣ, ҳуқуқӣ ва идеологӣ ҷудо мешаванд. Муаллиф сабабҳои махсуси криминологии ҷиноятҳои коррупсиониро баррасӣ намуда, хусусияти латентӣ доштани онҳоро қайд намудааст, ки ин пеш аз ҳама аз фаъолияти пасти шаҳрвандон дар таъмини иттилоот ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ оид ба ҳолатҳои эҳтимолии содир гардидани ин ҷиноятҳо мебошад.

Ба андешаи муаллиф танҳо бо омӯзиш ва бартараф кардани ин сабабҳо мо метавонем чораҳои муассирро оид ба пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ андешем, зеро татбиқи онҳо дар амалия вазифаи боз ҳам мушкилтар аст.

Зербоби дуюми боби дуюм – **«Чораҳои умумии иҷтимоии пешгирии ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта»** ном дорад.

Дар ин зербоб, муаллиф қайд намудааст, ки мубориза бо коррупсия, яке аз вазифаҳои муҳими на танҳо давлатҳои алоҳида, балки тамоми

ҷомеаи ҷаҳонӣ мебошад. Зеро мубориза бо коррупсия ба манфиатҳои тақрибан ҳамаи давлатҳо таъсир мерасонад ва эътирофи умумичаҳониро ба даст меоварад.

Ҷиноятҳои коррупсионӣ натиҷаи зиддиятҳо дар фаъолияти давлат, низоми сиёсӣ, идоракунӣ, маориф, анъана, психология ва дигар самтҳо мебошанд. Ба ақидаи муаллиф, коррупсияро қомилан ҳалкунанда кардан ғайриимкон аст, аммо бо андешидани баъзе аз чораҳо сатҳи онро паст намудан ва шумораи ҳуқуқвайронкуниҳои ба вучуд омадаро то ҳадди имкон кам кардан мумкин аст. Дар ин самт муаллиф зикр намудааст, ки андешидани тадбирҳои иҷтимоию-иқтисодӣ дар низоми тадбирҳои умумии иҷтимоӣ оид ба пешгирии коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳамияти аввалиндараҷа доранд.

Дар зербоби сеюми боби дуюм – «**Чораҳои махсуси криминологии пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ**» таҳлил гардидаанд.

Муаллиф дар ин зербоб қайд намудааст, ки муборизаро ба коррупсия танҳо бо муайян кардан ва ҷазо додани шахсоне, ки ҷиноятҳои коррупсионӣ содир кардаанд, паст намудан ғайрӣ имкон аст. Бинобар ин зарур шуморидааст, ки барномаҳои алоҳидаи чорабиниҳои пешгирикунанда таҳия ва татбиқ карда шаванд, то ба пешгирии воридшавии коррупсия дар сохторҳои идоракунӣ мусоидат намояд. Дар ин самт илова намудани меъёрҳои алоҳидаро ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи хизмати давлатӣ” ба хусус дар самти даромадҳо, амвол, қарз ва ғайра ба мақсад мувофиқ шуморидааст.

Муаллиф тамоми ақидаҳои худро дар ҳулосаи диссертатсия ҷамъбаст намуда, бо пешниҳоди таклифҳои мушаххас дар пешрафти илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология саҳми назаррас гузоштааст.

Тавсияҳои пешниҳоднамудаи муаллифи диссертатсия асоснок ва дар қиёс бо роҳҳои дигари ҳалли маъмул сазовор ба баҳои мусбӣ буда, баҳри пешгирии коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад, мусоидат намояд.

Таҳқиқоти диссертатсионии мазкур аз нуқтаи назари масъалагузорӣ, мавзӯи интихобшуда, усулҳои баррасӣ ва роҳҳои илмии пешгирии коррупсия, ҳамчун навгонии ҷиддӣ дар фазои илми ҳуқуқшиносӣ, махсусан, ҳуқуқи ҷиноятӣ кишвар маҳсуб меёбад.

Навовариҳои илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода мегардад, ки аз ҷониби муаллиф дар рисола мафҳуми коррупсия, таърихи пайдоиш ва инкишофи падидаҳои коррупсионӣ, сабаб ва шароитҳои содир гардидани ҷиноятҳои коррупсионӣ хеле хуб таҳлилу баррасӣ гардида, воситаҳои умумичғимой ва махсус, ташкилию ҳуқуқии пешгирии

чиноятҳои коррупсионӣ паҳлуҳои дигари кори илмии муаллифро дар диссертатсия мустаҳкам намудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонад, минбаъд боиси такмили меъёрҳои амалкунандаи қонунгузори ватанӣ гардад. Инчунин дар амалия оид ба бандубаст ва татбиқи қонунгузори ҷиноятӣ ҷиҳати пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ ва дар фаъолияти мақомоти таҳқиқ, тафтишоти пешакӣ ва суд ҷиҳати қабули қарорҳои дахлдор истифода бурда шавад. Ҳамзамон, хулосаҳои диссертатсия зимни омӯзиши фанҳои таълимии ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминология, курси махсуси пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия, инчунин дар пешбурди корҳои илмии таҳқиқоти магистрӣ ва диссертатсионӣ аҳамияти калон дорад.

Муаллиф дар рисолаи илмӣ пешгирии коррупсияро, ҳамчун пешгирии мушкilot арзёбӣ намуда, ҳалли саривақтии онро ҳамеша осонтар ва муҳимтар донистааст. Дар ин самт таҳаммулнопазирии ҷомеаро бевосита ба сатҳи фарҳанги сиёсии аҳоли рабт дода, таҳияи барномаҳои самарабахшро ба манфиат ҷомеаи Тоҷикистон муфид ҳисобидааст.

Ҳамзамон муаллиф ҷиҳати пешгирии коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рушди иқтисодиёт ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқӣ, сатҳи зиндагонии шаҳрвандон, масъулияти шаҳрвандӣ ва ташаккули рафтори ягонаи зидди коррупсионии ҷомеа, инчунин ба роҳ мондани таълимоти ибтидоии зидди коррупсиониро дар муассисаҳои таҳсилоти олий ва касбӣ - техникӣ афзал дониста, дар ин самт ақидаҳои илман асоснок пешниҳод кардааст.

Оид ба муҳтавои диссертатсия бо қалами муаллиф 13 мақолаи илмӣ, аз ҷумла, 9 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар нашрияҳои дигар ба таъб расидааст.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар семинарҳои назариявии кафедра, факултет ва конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар шакли маърузаи илмӣ пешкаш шудаанд. Навгонии илмии диссертатсия ва дигар ақидаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалӣ аз саҳми шахсии муаллифи диссертатсия далолат менамояд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ аст.

Аз ин рӯ, таҳқиқоти диссертатсионии Шарифзода Шарифбек Мурод дар мавзӯи «Пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ дар Ҷумҳурии

Тоҷикистон» сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Роҳбари илмӣ,
н.и.х., дотсент



Саидзода Ш.Н.

Суроға: 734023, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, маҳаллаи Буни Хисорак

Имзои Саидзода Ш.Н.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори РК ва КМ ДМТ



Тавқиев Э.Ш.

« 02 » 06 2022 с.